

על אלה מטיבי צעד. אחזתני פלצות חיל ורעד. כי המה מחוללין בפשעינו ונגוועו בעווננו. **אוי נא לנו כי חטאנו...** "א"כ רואים בבירור שהספיד בפועל את שניהם, אמנם הדגיש והחשיב בהספד הרבה יותר את המגיד מסוכטשוב.

עד כמה החשיב הרב המספיד את שני הגדולים הנ"ל, רואים גם מהשורות הבאות: "... אכן לפעמים מתרחש שגם האפיקורס חוזר מהאפיקורסיות שלו דהיינו שימות איזה צדיק וחסיד מפורסם וגדול הדור כמו הצדיק וחסיד ר' מיכל הנ"ל שאנו עוסקין בהספדו ושני בדומה לו [הכוונה לר"ל הכהן.מ.כ] והאפיקורס צועק ובוכה ותולש שערו ובוכה באין הפוגות יותר מכל אדם א"כ הוא חוזר מהאפיקורסיות שלו ומאמין בתורתנו את ה' לרבות ת"ח..." [שם עמ' 12].

ו. צאצאים

איננו יודעים אם ר"ל השאיר אחריו ילדים, ואם כן - כמה. מדברי בעל "קריה נאמנה", שלא כתב על ר"ל הכהן שנפטר ערירי, כפי שעשה במקרים אחרים, ניתן לדייק שר"ל הותיר אחריו צאצאים, אולם איננו יודעים מיהם ומה היו מעשיהם.

אמנם, ישנה כיום משפחה של כהנים בירושלים שמסורת ביד חלק מבניה שהם צאצאיו הישירים של ר"ל הכהן³³.

33 בעל המסורת הזו היה הרב יהושע כהן זצ"ל, מוותיקי שכונת שערי חסד וממתפללי בית הכנסת הגר"א בדורו של מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל, (ויבלחט"א הגאון ר' שמואל אוירבך שליט"א כותב על הרב ר' יהושע הנ"ל בהסכמתו לסידור אזור אליהו בזה"ל: "...היה אחד מנקי הדעת שבירושלים ומתושבי שכונת שערי חסד, מופלג בתורה ויראת ה', הרה"ג ר' יהושע כהן זללה"ה, אשר כמה שנים עסק בזה במסירות ותדירות גדולה, והרבה פעמים נדברנו בזה, אבדל לחייט"א, בבירור וליבון נוסחת והנהגות רבינו הגר"א, ואם כי לא עלתה בידו להשלים את הדבר, אבל זכותו רבה...) שמסר מסורת זו בחוג משפחתו ואמר שקיבל אותה במפורש מפי אבי אביו הלא הוא הרב ר' אברהם יעקב הכהן זצ"ל (שהיה ת"ח חשוב וגדול, תלמיד אהוב של ר' זלמן בהר"ן, והרביץ בעצמו תורה לרבים, נתמנה ע"י הגרש"ס והאדר"ת לנהל את ביה"ח ביקור חולים, היה קשור לגדולי ירושלים בדורו ונהנה מאמונם. ר' יעקב גליס בספרו "מדמויות ירושלים" הקדיש לו פרק מיוחד, וכך גם פנחס גרייבסקי שכתב עליו חוברת זיכרון מיוחדת. הוא נפטר בתרצ"ג, נספד ע"י הגר"א קוק זצ"ל, הגר"מ טוקצ'נסקי זצ"ל והגר"מ חרל"פ זצ"ל [ההספד של הגר"מ נדפס בספרו "אורי וישעי" על ימים נוראים פרק ג"ח, תחת הכותרת "סוד הכפרה במיתת צדיקים", כי הרא"י הנ"ל נפטר בפתאומיות מחמת תאונה]). מסורת זו נדפסה בשני ספרים שונים שהוציאו לאור צאצאי משפחה זו, והם: א. "סידור אזור אליהו", שהוא סידור תפילה עפ"י נוסח הגר"א. סידור זה נפוץ בזמננו מאוד, והוא מוכר לציבור כסידור המוסמך למסירת נוסח הגר"א [ואיני חפץ לדון כאן בדבר סידור זה ובשאלה האם יש בכלל נוסח הגר"א]. וכך נכתב בשער המהדורה הרביעית המתוקנת והמורחבת שיצאה בתשס"ה: "סידור אזור אליהו. כמנהג אשכנז (פולין) הישן, עפ"י דעת הגר"א. כולל תפילות ג' רגלים וימים נוראים, סליחות לתעניות בנוסח ליטא, ועוד הרבה הוספות. ערוך ומוגה בדקדוק רב ע"פ סידורים ישנים עם מבוא והערות רבות בעניני נוסחאות התפילה. יסדו על פי כתבי הגר"א ותלמידיו הרב יהושע כהן זצ"ל ועל ידו ישעיהו ינוגרד והשלים והוסיף מקורות והערות דוד כהן. כרם אליהו ירושלים". ועל הרב יהושע כהן שהחל

בעריכת הסידור נכתב במבוא לספר: "...כנצור למשפחה המתייחסת לתלמידי הגר"א, מן העולים ארצה לפני דורות, וכמי שאחד מאבות אבותיו רבי אריה לייב ברבי משה הכהן הנזכר בספר "תוספת מעשה רב" היה הכהן שהגר"א סמך עליו בעניני כהונה, היה נוסח הגר"א שגור על פיו מינקותו וכל הליכותיו עפ"י מנהגי הגר"א ופסקיו" עכ"ל. והנה ברור לחלוטין ופשוט (ידוע לי באופן אישי ובוודאות גמורה. מ.כ.) שר' אריה לייב הנזכר כאן הוא ר' אריה לייב מרומשישקא ושהוא הנזכר בתוספת מעשה רב. [ניכרת כאן גם פרשנות רחבה למילים "כהן שלו היה הרב מו"ה אריה לייב מרומשישקא" ראה לעיל הערה 31] אם כן רואים אנו שר' יהושע כהן מסר שהוא צאצא של רי"ל הכהן מרומשישקא.

ב. בספר "עבודת המקדש" לרב דוד כהן (אין זה הרב דוד כהן הנ"ל כעורך הסידור "אזור אליהו". מ.כ.), בהוצאת ישיבת עטרת כהנים, ירושלים תשמ"ח, בחלק א' של הספר, במבוא בעמ' כב' - כג' מוסר המחבר את יחושו - "דוד בן יצחק בן ישראל בן אברהם מנדל יעקב בן יוסף בן מרדכי דוד בן משה בן אריה לייב" ועל ר' אריה לייב הנ"ל הוא כותב בהערה 7 שם בזה"ל: "עליו מסופר בתוספת מעשה רב להגר"א מוילנא סי' קי"ג: כהן שלו היה הרב מו"ה אריה לייב מרומשישקא, וכשנתן לו המתנות כהונה צוה לו לנשוא על פס ידו בפרהסיא לעין כל כדי שיתפרסם".

אמנם, מתוך כל הברורים שערכתי בעניין, עולה כי בשני הספרים הנ"ל נפלה טעות. ב"אזור אליהו" הטעות היא בכך שר' אריה לייב מרומשישקא מוגדר בפי הכותבים כ "ר' אריה לייב בן ר' משה", ואילו לפי הברור שערכתי במאמר זה, שמו של ר' אריה לייב מרומשישקא הוא "ר' אריה לייב בן ר' יצחק", שהרי ר' אריה לייב הוא הוא ר' יהודה לייב בן ר' יצחק - שהיה מכונה ר' לייב. וב"עבודת המקדש" הטעות היא בכך שהשמיטו את נכדו של הגאון מרומשישקא, ר' יהודה לייב בן רבי משה (שהוא אביו של ר' מרדכי דוד הנזכר שם), אבי משפחת הכהנים אשר בא"י. ואכן, הרב דוד כהן, מח"ס עבודת המקדש הנ"ל, הראה לי ברשימות שרשם מפי דודו ר' יהושע כהן זצ"ל (הנזכ"ל כמי שהחל בעריכת הסידור אזור אליהו) על תולדות משפחתו, שלפי המסורת המשפחתית שלו הסדר הוא כדלהלן:

ר' אריה לייב מרומשישקא המוזכר בתוספת מעשה רב, בנו רבי משה הכהן, נכדו רבי יהודה לייב מבריסק שעלה לא"י בתר"ז ונפטר ונקבר בהר הזיתים בתר"כ. בנו ר' מרדכי דוד, בנו ר' יוסף, בנו ר' אברהם יעקב הנ"ל.

לסיכום, לפי המסורת הזו היה לר' אריה לייב הכהן מרומשישקא (שלפי טענתי במאמר זה הוא הוא הגאון החריף רבי יהודה לייב כ"ץ מרומשישקא, שהוא ר' לייבלה רומשישקער) בן בשם ר' משה הכהן שעלה לא"י ונקבר בהר הזיתים, ומקום קבורתו נעלם לעת עתה מבני המשפחה, ולר' משה זה היה בן בשם ר' יהודה לייב (שנולד עוד בחיי סבו ונקרא בשמו, ועל זרות הדבר עיין בגוף המאמר) שעלה לא"י בשנת תר"ז וכמבואר בגוף המאמר.

אצל בני משפחה זו, ישנן עדויות נוספות לכך שבירושלים היו מחשיבים אותם לכהנים מיוחסים, אלא שהם אינם יודעים לומר, אם זה משום שהגדולים שהחשיבם לכהנים מיוחסים עשו זאת בעקבות הכרות עם המסורת האחרת - שהגאון נתן לאבי אביהם מתנות כהונה, ובשבילם הייתה זו עדות גמורה על כך שר' יהודה לייב מרומשישקא הוא כהן מיוחס - שהרי הגאון כל מעשיו היו ברוח הקודש גמורה, או בגלל מסורות אחרות שהיו בידם. (העדויות הן על כך שהמהרי"ל דיסקין החשיב את ר' מרדכי דוד כהן (בנו של ר' יהודה לייב שעלה בתר"ז) לכהן מיוחס, שלח אנשים לתת לו מעות של פדיון הבן ואף הקפיד לשמוע את ברכת כהנים דווקא מפיו. גם ר' אברהם ברדקי מצדיקי ירושלים (ומצאצאי ר' ישעיה ברדקי חתנו של ר' ישראל משקלוב) שלח אדם להיפדות אצל הרב הצדיק ר' אברהם יעקב כהן זצ"ל נכדו של ר' אברהם יעקב הנ"ל, ואמר שמקובל בירושלים שמשפחה זו הם כהנים מיוחסים. כך מסר לי הרב רב כהן שליט"א בנו של רא"י זצ"ל).

לפי השמועה אשר בידם היה לר' יהודה לייב הכהן בן בשם ר' משה³⁴ שעלה לא"י, נפטר בירושלים, ונקבר בהר הזיתים³⁵.

לדבריהם, בנו של ר' משה, שנקרא אף הוא ר' יהודה לייב, כשם סבו, עלה אף הוא לא"י בשנת תר"ז מבריסק אשר בליטא, והיה מחשובי עדת הפרושים בירושלים³⁶.

34 ר' משה הכהן היה כנראה מבריסק. כך חותם בנו, ר' יהודה לייב - "יהודה לייב בן ר' משה הכהן מבריסק". וכך נכתב גם על מצבתו של ר' יהודה לייב. אימו של הרב אברהם יעקב הכהן זצ"ל, שרה הבריסקאית, שהייתה אישה חשובה ידועה וצדקת במאה שערים בדורו של המהרי"ל דיסקין זצ"ל ואף זכתה לכך שהמהרי"ל היה קם לכבודה כשהיה רואה אותה! (כך עפ"י עדויות שבע"פ ובכתב שבקר בני משפחתה. שם גם הוסיפו שהיא אמרה שזה לא לכבודה אלא לכבוד אביה שהיה פרנס ות"ח בעיר בריסק), סיפרה שבני משפחת כהן באו מקוברין שהייתה פרבר של בריסק.

35 כך עפ"י המסורת המשפחתית שלהם אך מקום קברו לא נודע להם עד היום.

36 נוסח מצבתו הועתק ב"חלקת מחוקק", וז"ל (בעמ' 450 מהוצ' אוצר החכמה): "אבן הראשה תזעק מקיר, להאי שופרא דבלי בארעהא, איש תו"י הולך, וקבע עיתים לתורה, והחזיק ללומדיה, וברך את ישראל מאהבה, הישיש מ' יהודה ליב ב"ר משה הכהן ז"ל מבריסק, נלב"ע ביום ב' ט"ז לח' אלול, שנת כת"ר לפ"ק תנצב"ה (וציור של כפות ידים כמקובל במצבות כהנים). לפי זה יוצא שהוא היה בן 69 בעת פטירתו, כי בתרט"ו הוא היה בן 64, וכתבו עליו "ישיש" - כנראה משום שהיה כמעט בן שבעים בפטירתו. ר' יהודה לייב הכהן ב"ר משה מבריסק חתום יחד עם גדולי ירושלים כר' ישעיה ברדקי, ר' זונדל מסלאנט, ר' שמואל מסלאנט, ר' נחום משאדיק ועם עוד הרבה ת"ח גדולים חשובים, על החרם הראשון נגד השקאלס בתרט"ז, ועל כתב מינוי למשה מונטיפיורי כגבאי כולל הפרושים (צילומי הכרוז והמסמך אצלי, ונמסרו לי מר' אברהם בנמלך שקיבל מדר"ר אריה מורגנשטרן, ותודתי העמוקה מאוד נתונה להם. מ.כ.), ודבר זה מעיד על כך שהיה ללא ספק ת"ח חשוב ונכבד בעדתו. וכך נכתב עליו "בלוח שמות בני ישראל עדת אשכנזים פרושים היושבים בעיה"ק ירושלים תובב"א כאשר נעשה בע"ה בשנת התרט"ו לב"ע" (הצילום אצלי, מהמקורות הנ"ל וכן"ל.מ.כ.):

"ואלה שמותם - הרבני מוהר"י ליב הכהן, מקום מולדתם - בריסק, שני חייהם - 64, עת בואם לאה"ק - התר"ז, מעשיהם ומלאכתם - קובע עיתים לתורה" (הרשימה ממשיכה עם שמות ושנות הנשים ושמות ושנות הילדים). בדף שאצלי רשומים שמותיהם ופרטיהם האישיים של 25 אישים. התואר "קובע עיתים לתורה" ניתן שם ל 11 מהם (על חלק מהם נכתב: "קובע עיתים לתורה", על חלק "קובע עיתים לתורה לפי ערכו" ויש "קובע עיתים לתורה כפי יכולתו", ואיני יודע לפרש את ההבדלים), על 5 נכתב בסעיף של "מעשיהם ומלאכתם" בלשון הבאה: "מחובשי ביהמ"ד", על 4 נכתב "בתורת ה'", 4 היו בעלי מלאכה (שען, רופא [על השען והרופא נכתב שהם גם "קובע עיתים לתורה"], חנווני ומתלמד באומנות אביו). ועל בנו של ר' יהודה לייב, הלא הוא ר' מרדכי דוד הנ"ל, בסוף הערה 95 נכתב ג"כ שבא מבריסק וכי הוא בן 29 (בתרט"ז), ועלה בתר"ז, ומעשיו ומלאכתו הם: "לומד בהתמדה ככל יכולתו". תארים אלה הם מענינים מאוד. ניכרת בהם הקפדה ודייקנות, ואיני יודע לבאר היטב את הבדלי המדרגות שבין אלה אשר בתורת ה' חפצם, או חובשי ביהמ"ד. מסביר נראה לי ש"בתורת ה'" הדרגה הגבוהה ביותר, "מחובשי ביהמ"ד" זו הדרגה השניה, "קובע עיתים לתורה" הדרגה השלישית. ואת "לומד בהתמדה ככל יכולתו" איני יודע לדרג.

יש להעיר שלפי הרשום שם היו לר' מרדכי דוד שני בנים - יוסף ופסח. על פסח לא ידוע לבני המשפחה דבר, ויש לשער שנפטר בגיל מוקדם. יוסף שהיה אז בן 11 גדל והיה לאיש, ומסופר עליו שהיה ת"ח גדול וצנוע שלמד בהתמדה רבה (ראה אודותיו בזכרונות לבן ירושלים של יהושע ילין עמ' 49), אשתו הייתה שרה הבריסקאית (ראה עליה שם וגם בספרו של יוסף יואל ריבלין על מאה שערים המספר שהם

ר' יהודה לייב הכהן הזה, [נכדו של הגאון ר' יהודה לייב הכהן מרומשישאק], הוא אבי משפחתם. נינו של ר' יהודה לייב מבריסק הוא ר' אברהם יעקב הכהן זצ"ל, עסקן ציבורי חשוב ומנהל בית החולים "ביקור חולים" בירושלים בזמנם של ר' שמואל סלנט, האדר"ת, הראי"ה קוק ורי"ח זוננפלד, כולם זצ"ל.

הבעיה עם מסורת משפחתית זו, היא, שאם היא נכונה אז קרה כאן דבר מוזר מאוד ומשונה מאוד בקהילות האשכנזים, והוא שנכד נקרא בשם סבו עוד בחיי הסבא!

מקובל לעשות כך רק בקרב בני ספרד, אך אצל בני אשכנז ידוע הוא שאין נוהגים כך, ואילו לפי תאריכי ההולדת והפטירה של הנכד והסב, יוצא שהנכד נולד כשתים עשרה שנים לפני פטירת סבו...³⁷

ניתן לראות בשאלה זו סתירה גמורה למסורת משפחתית הזו³⁸, אולם ניתן לנסות וליישב את התמיהה עפ"י ציטוט מהספר עיר ווילנא בעמוד 36 הערה 3, שם כתוב כך:

"מנהג בתוכנו לקרוא את שם הילדים הנולדים בשם אבי זקניהם³⁹, גם כינויי משפחות נמשכים כמה דורות בחתימה אחת, לאות לדור אחרון כי ממשפחה אחת המה..."

היו מהגל השני של ראשוני מאה שערים), והיו להם ארבעה ילדים - שתי בנות ושני בנים, הבנים היו ר' אליה שהיה קבלן ידוע בירושלים של פעם, והבן השני היה ר' אברהם יעקב הנ"ל בתחילת הערה 95, כמי שמסר את המסורת על כך שהם צאצאיו של ר' יהודה לייב הכהן מרומשישאק הכהן של הגר"א. אם המסורת נכונה, אז יוצא שר' אברהם יעקב הוא דור שישי לגאון ר' יהודה לייב הכהן (נכד של גין).
37 כי עפ"י "לוח בני" לעדת הפרושים" הנ"ל, הוא היה בתרט"ו בן 64, אם כן נולד בתקנ"א, כשבע שנים לפני פטירת מרן הגאון מווילנא. וכשלוש עשרה שנים בערך, לפני פטירת סבו הגר"ר יהודה לייב הכהן.
38 ולומר שר' אברהם יעקב הכהן הנ"ל שמע מאבותיו שהם צאצאים של תלמידי הגר"א, ולכן כשמצא שם של כהן שהיה קשור לגר"א החליט שהכוונה הייתה אליו, הוא דבר שקשה לאומרו שכן לפי האמור לעיל ר' א"י היה אדם גדול וחשוב רחוק משקר ומגאווה, את המסורת שמסר סיפרו רק בתוך המשפחה ולא ניסו להתהדר בה כלפי חוץ, ואילו הוא הדגיש דווקא את זהותו של רי"ל הכהן מרומשישאק (ר' יהושע כהן הנ"ל סיפר שסבו רא"י הכהן הנ"ל פתח לנגד עיניו את הספר תוספת מעשה רב, ופתח במקום בו מוזכר שמו של ר' אריה לייב מרומשישאק, הראה לו באצבע ואמר: "אתה רואה? אנחנו צאצאים שלו". למרות שהיו עוד כהנים בסביבת הגר"א כמו ר' יעקב כהנא או ר' חיים כ"ץ ועוד. לכן נראה לי שהמסורת שהוא העביר הייתה נכונה ואינני יודע ליישב את הקושיא שהקשיתי עליה בצורה המניחה לגמרי את הדעת.

39 אצל בעל עיר ווילנא "אבי זקינו" פירושו סבו ולא אבי סבו. הוכחות: א. בעמ' 42, בקטע העוסק בגאון הרב יוסף שישקעס בן ר' שמעון שישקעס בן ר' יוסף שישקעס: הוא כותב "נולד כנראה בשנת תקמ"ב כי שמו כשם אבי זקינו..." א"כ אבי זקינו = סבא.

גם בעמוד 266 הערה 1, בדבריו על ר' אליהו בן ר' יצחק בן הגאון ר' אברהם דאנציג בעל ה"חיי אדם", הוא כותב - "ואבי זקינו בעל חיי אדם". אמנם בדאיה זו יש לפקפק, כי באותה שורה הוא גם קורא לגר"א "אבי זקינו" אעפ"י שהוא ודאי אבי סבו של ר' אליהו זה, ואפשר ששם לא דק בלשונו.

ב. כשרוצה לדבר על אבי הסב [מה שמכונה בפינו היום סבא רבא] הוא כותב - "אבי אבי זקינו" [עיין בעמ' 36 בהמשך ההערה הנ"ל] משמע ש"אבי זקינו" היינו סבא לחוד.

אם כן, נהגו בוויילנא לקרוא לנכד על שם הסבא.

והנה, אם הכוונה היא שנהגו לקרוא לנכד על שם הסבא לאחר פטירת הסבא, אזי קשה מאוד להבין מה הרכותא ומה הייחוד במנהג זה, והרי בכל תפוצות ישראל נהגו אנשים לקרוא לבניהם על שם אבותיהם לאחר פטירתם...

אולם, אם נפרש שכוונתו של בעל עיר ווילנא לתאר לפי תומו מנהג המיוחד לעיר ווילנא מבין יתר קהילות האשכנזים, והוא לקרוא לנכד על שם הסבא עוד בחיי הסב, כמנהג הספרדים היום, והטעם לכך מפורש בדבריו - להראות שמוצאם ממשפחה אחת, אז מובן מדוע כתב "מנהג בתוכנו" כי בשאר קהילות אשכנז לא נהגו כן⁴⁰...

ואם נכונים דברי, אז אין בעובדת קריאת שם הנכד כשם סבו משום סתירה למסורת המשפחתית הזו. אמנם, היות והדברים מחודשים מאוד, ומעולם לא ראיתי בשום ספר אחר שבוויילנא נהגו כך, אני מותר זאת בצריך עיון⁴¹.

ז. חברים ותלמידים

בספר קריה נאמנה מוזכר רעו של רבי לייבלי רומשיסער – ר' שמואל רובזוויצער, שהיה, לדברי ש"י פין מגדולי הגדולים בוויילנא באותו דור.

וז"ל בעמוד 265 תחת הכותרת "נשמט מדור הקודם".

גם בעמ' 38, הוא כותב על סבא רבא בתואר: "אבי אבי זקינו" [בדבריו שם על בעל ה"תפארת ישראל", ר' ישראל ליפשיץ. ר' ישראל היה בנו של ר' גדליה, נכדו של ר' ישראל ונינו של ר' אליעזר בעל ספר "שו"ת דמשק אליעזר", ולר' אליעזר זה קורא בעל עיר ווילנא בשם "אבי אבי זקינו"]. ושוב משמע, שאצלו "אבי זקינו" פירושו סבא לחוד.

כדאי לציין שבעמוד 183 בספר, בסיפור תולדותיו וכתביו של אחד מחכמי בימ"ד הגר"א וממקורביו של ר' ישכר בער בעל "מעשה רב", ר' יצחק יהודה ליב ראבינאוויץ, מופיעות השורות המעניינות הבאות - "... מכתב לידידו הרב החר"ף החכם השלם המופרסם מו' משה הלוי (?) אודות קריאת שם הבנים בשם אבותיהם" אור ליום א' ח' אלול תקצ"ו. האם מדובר כאן על דיון הלכתי במנהג זה? והאם ר' משה הלוי (?) קשור בדרך כלשהיא לר' משה הכהן בן ר' יהודה לייב הכהן?

40 חיזוק גדול מצאתי לי לשמחתי בכרך הקודם של ישורון, במאמר האחרון בספר, מאמרו של הרב בארדוט שליט"א המצטט בסוף מאמרו דברים של ברלינר המועיד שבזמנו (לפני 1500 שנה) יש מקומות בפולין בהם נוהגים לקרוא לנכד על שם הסבא ולא רואים בכך איסור !! ואם כן אם בפולין נהגו כך בכמה מקומות האם לא יתכן שגם בכמה מקומות בליטא ינהגו כך...?

41 ניתן ליישב את התמיהה הנ"ל בעוד דרכים: א. יתכן ור' משה קרא לבנו בטעות בשם אביו. אולי חשב שאביו נפטר ולכן עשה זאת. ב. אולי נקטו שאסור לעשות כן משום שחיישין שיקרא לבנו בשמו בפני אביו ונמצא שקורא לאביו בשמו, ואם כן אם עובר לעיר אחרת הרחוקה מאוד מעיר אביו וברור לו שלא יראה יותר את אביו לעולם אין איסור בדבר. ונמסר לי בע"פ מפי מומחה שבריסק דליטא רחוקה מאוד מוויילנא, כ-800 ק"מ. ואם כן יתכן ור' משה נסע לשם ונפרד מאביו לתמיד ולכן קרא לבנו כך. 3. אולי נקטו שאם קורא לבנו בשם אחר מהשם הקבוע של אביו אין בכך קפידא. למשל, אם לאבא קוראים יהודה לייב ומכנים אותו לייב, והוא קורא לבנו יהודה לייב ומכנה אותו רק יהודה, יוצא שבפועל קוראים לאביו לייב ולבנו יהודה. וחזן ממקרה של עלייה לתורה לא יקרה שיקראו לבן בשם הסבא.